

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Szczecinie

LSZ.410.022.04.2020

Piotr Krzystek
Prezydent Miasta Szczecin
Urząd Miasta Szczecin
Plac Armii Krajowej 1
70-456 Szczecin

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Zmienione zgodnie z treścią uchwały nr KPK-KPO.443.057.2021 Zespołu
Orzekającego Komisji Rozstrzygającej Najwyższej Izby Kontroli z 11 maja 2021 r.

P/20/046 „Zbieranie i oczyszczanie ścieków komunalnych”

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Miasta Szczecin ¹ , Plac Armii Krajowej 1, 70-456 Szczecin
Kierownik jednostki kontrolowanej	Piotr Krzystek - Prezydent Miasta ² od dnia 27 listopada 2006 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Planowanie, monitorowanie, koordynowanie i nadzorowanie realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej. 2. Sprawowanie nadzoru nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi. 3. Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2018 r. do 30 września 2020 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed lub po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie
Kontrolerzy	1. Radosław Kropiowski, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LSZ/190/2020 z 30 grudnia 2020 r. 2. Adam Milczarek, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/167/2020 z 30 października 2020 r. 3. Aneta Arczewska, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/175/2020 z 9 listopada 2020 r.

(akta kontroli str.1-5)

¹ Dalej: Urząd.

² Dalej: Prezydent.

³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200; dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia działalność Prezydenta w badanym zakresie.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Powyższą ocenę uzasadniają stwierdzone w trakcie kontroli NIK nieprawidłowości. W szczególności brak wykonywania przez Urząd niektórych zadań określonych w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach⁵, tj. brak identyfikowania i nadzoru nad wykonywaniem obowiązku przyłączenia się właścicieli nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej oraz brak prowadzenia od 1 stycznia 2017 r. rejestrów zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków dla celów kontroli częstotliwości opróżniania lub pozbywania się osadów ściekowych.

W strukturze organizacyjnej Urzędu nie określono i nie przypisano wszystkich zadań, których obowiązek realizacji wynikał z ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne⁶, tj. w zakresie tworzenia i dokonywania okresowego przeglądu obszarów i granic aglomeracji, przygotowywania projektów uchwał w sprawie wyznaczenia aglomeracji. W Urzędzie nie ustanowiono określonego w ucpg sposobu nadzoru nad realizacją zadań w zakresie postępowania ze ściekami komunalnymi na obszarach nieobjętych siecią kanalizacyjną oraz nie przypisano tych zadań żadnemu pracownikowi.

Powyższej oceny nie zmienia fakt dokonania przez Urząd przeglądu granic aglomeracji i podjęcia przez Radę Miasta Szczecin⁷ stosownych uchwał w tym zakresie. Urząd prawidłowo i w terminie sporządzał ankiety aktualizacyjne i sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych⁸. Na terenach aglomeracji Szczecin Lewobrzeże i Szczecin Prawobrzeże Urząd monitorował stan i postęp oraz uzyskiwane efekty przedsięwzięć ujętych w V aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych zatwierdzonej przez Radę Ministrów 31 lipca 2017 r.⁹

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częstkowej¹⁰ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Planowanie, monitorowanie, koordynowanie i nadzorowanie realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej.

Opis stanu faktycznego

1.1. a) Urząd nie posiadał rozwiązań organizacyjnych umożliwiających uzyskanie informacji dotyczących realizacji KPOŚK, w tym od nadzorowanego przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego¹¹, oraz od pozostałych gmin wchodzących w skład aglomeracji Szczecin Prawobrzeże i Szczecin Lewobrzeże.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną, jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dz. U. z 2020 r. poz. 1439 ze zm.; dalej: ucpg.

⁶ Dz. U. z 2020 r. poz. 310 ze zm.; dalej: Prawo wodne.

⁷ Dalej: Rada.

⁸ Dalej: KPOŚK.

⁹ Dalej: AKPOŚK 2017.

¹⁰ Oceny częstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częstkowa może być sformułowana, jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹¹ Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Szczecinie, Gmina Miasto Szczecin objęła całość udziałów; dalej: ZWiK.

Dyrektor Wydziału Gospodarki Komunalnej¹² wyjaśnił: *Gmina nie posiada procedury postępowania dot. zbierania danych i informacji na temat realizacji KPOŚK, w związku, z czym brak jest dokumentów, które dotyczą rozwiązań organizacyjnych w ww. zakresie. Wieloletnia współpraca ze ZWiK doprowadziła do wypracowania schematu postępowania w przypadku realizacji KPOŚK, czego skutkiem jest przekazywanie przez Gminę sprawozdań z realizacji KPOŚK bez zastrzeżeń ze strony Wód Polskich. (...) Gmina współpracuje z ZWiK oraz z PGW Wody Polskie telefonicznie oraz e-mailowo. (...) nie posiadamy dokumentów potwierdzających posiadanie w urzędzie gminy informacji i danych wymaganych do rzetelnego sporządzania sprawozdania z realizacji KPOŚK, gdyż uzgodnienia te pomiędzy ww. jednostkami oraz GMS nie były sformalizowane.*

ZWiK funkcjonował jak spółka z udziałem Gminy Miasto Szczecin¹³. Na podstawie zarządzeń Prezydenta nadzór merytoryczny¹⁴ nad jej funkcjonowaniem prowadził WGK.

(akta kontroli str. 8-12, 14, 16-17)

c-d) W obowiązującym od 1 stycznia 2018 r. do 24 marca 2019 r. Regulaminie organizacyjnym oraz Szczegółowym zakresie zadań realizowanych przez jednostki organizacyjne Urzędu¹⁵, Wydziałowi Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska¹⁶ przypisane zostały (i przydzielone jego pracownikom) m.in. zadania z zakresu: nadzoru i koordynacji realizowanych projektów inwestycyjnych oraz opracowywania wieloletnich programów i rocznych planów inwestycyjnych dotyczących gospodarki komunalnej; nadzoru nad eksploatacją miejskiej sieci kanalizacyjnej; prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków; kontroli gromadzenia nieczystości ciekłych w zbiornikach bezodpływowych oraz częstotliwości ich opróżniania, w tym zawartych umów na ich opróżnianie; prowadzenie ewidencji udzielonych i cofniętych zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych; kontroli spełniania przez przedsiębiorców warunków wydanych ww. zezwoleń oraz weryfikacji składanych kwartalnych sprawozdań; zapewnianie opróżniania zbiorników bezodpływowych w przypadku, gdy właściciel nieruchomości nie zawarł umowy na opróżnianie zbiornika; nadzoru nad przedsiębiorstwem wodno-kanalizacyjnym w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.

Od 25 marca 2019¹⁷ r. zadania WGKiOŚ miał wykonywać:

– WGK¹⁸, w zakresie: nadzoru i koordynacji realizowanych projektów inwestycyjnych oraz opracowywania wieloletnich programów i rocznych planów inwestycyjnych dotyczących gospodarki komunalnej; nadzoru nad eksploatacją miejskiej sieci kanalizacyjnej; prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków; kontroli gromadzenia nieczystości ciekłych w zbiornikach bezodpływowych oraz częstotliwości ich opróżniania, w tym zawartych umów na ich opróżnianie; zapewnianie opróżniania zbiorników

¹² Dalej: WGK.

¹³ Dalej: Gmina.

¹⁴ Rozumiany jako nadzór właścicielski poprzez działania Gminy i jednostek organizacyjnych Urzędu w zakresie przedmiotu działalności spółki, wynikające z zakresu związanego z powierzonymi zadaniami.

¹⁵ Regulaminy organizacyjne i Szczegółowe zakresy zadań wprowadzone Zarządzeniami Prezydenta nr: 562/17 z 29 grudnia 2017 r., 114/19 z 14 marca 2019 r. (ze zm. w Zarządzeniu nr: 374/19 z 30 sierpnia 2019 r., 530/19 z 11 grudnia 2019 r.), 2/16 z 4 stycznia 2016 (ze zm. w Zarządzeniu nr: 182/17 z 5 maja 2017 r., 415/17 z 18 września 2017 r.), 67/18 z 9 lutego 2018 r. (ze zm. w Zarządzeniu nr 368/18 z 14 sierpnia 2018 r.), 145/19 z 9 kwietnia 2019 r. (ze zm. w Zarządzeniu nr: 474/19 z 12 listopada 2019 r., 1/20 z 2 stycznia 2020 r., 422/20 z 6 sierpnia 2020 r.).

¹⁶ Dalej: WGKiOŚ.

¹⁷ Zgodnie z Regulaminem Organizacyjnym, który stanowi załącznik do Zarządzenia Prezydenta nr 114/19 z 14 marca 2019 r.

¹⁸ Utworzony 25 marca 2019 r. na podstawie ww. zarządzenia.

bezodpływowych w przypadku, gdy właściciel nieruchomości nie zawarł umowy na opróżnianie zbiornika; nadzoru nad przedsiębiorstwem wodno-kanalizacyjnym w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.

– Wydział Ochrony Środowiska¹⁹, w zakresie: prowadzenie ewidencji udzielonych i cofniętych zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych; kontroli spełniania przez przedsiębiorców warunków wydanych ww. zezwoleń oraz weryfikacji składanych kwartalnych sprawozdań.

Zadania WGK i WOŚ zostały przydzielone pracownikom tych wydziałów.

W okresie objętym kontrolą zadania z zakresu: tworzenia oraz dokonywania okresowego przeglądu obszarów i granic aglomeracji oraz identyfikowania nieruchomości niepodłączonych do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej oraz egzekwowania od ich właścicieli obowiązku przyłączenia tych nieruchomości do ww. sieci, nie zostały przydzielone żadnemu wydziałowi Urzędu, co opisano szerzej, w sekcji „stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 20, 23, 25-28 183-186)

e) Prezydent nie ustanowił sposobu nadzoru nad realizacją zadań w zakresie postępowania ze ściekami komunalnymi wytworzonymi na obszarach nieobjętych siecią kanalizacyjną przez inne jednostki i podmioty, w tym przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne, co opisano szerzej w sekcji „stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 13, 18-20)

f) Zasady utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy w kontrolowanym okresie zostały określone w trzech uchwalonych przez Radę Regulaminach²⁰. Zgodnie z uchwałą obowiązującą od 1 lipca 2020 r., częstotliwość pozbywania się nieczystości ciekłych z nieruchomości miała zapewniać ich stan sanitarno-porządkowy określony w przepisach prawa, w tym w obowiązującym Regulaminie. Odbiór nieczystości z nieruchomości powinien być m.in. prowadzony systematycznie, dostosowany do ich ilości i rodzaju oraz gwarantować zachowanie czystości i porządku.

Nieczystości ciekłe z nieruchomości niezamieszkałych objętych i nieobjętych gminnym systemem gospodarowania odpadami, które nie były zlokalizowane w nieruchomościach o charakterze mieszanym²¹, powinny być usuwane na podstawie indywidualnej umowy z przedsiębiorcą posiadającym zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.

Zgodnie z Regulaminem 2015 i Regulaminem 2019, które obowiązywały przed 1 lipca 2020 r., opróżnianie zbiorników bezodpływowych powinno być prowadzone systematycznie z częstotliwością gwarantującą, że nie nastąpi ich przepełnienie. Osady z przydomowych oczyszczalni ścieków miały być usuwane z częstotliwością wynikającą z instrukcji eksploatacji tych oczyszczalni.

(akta kontroli str. 32-33, 40-42, 313-315)

¹⁹ Utworzony 25 marca 2019 r. na podstawie zarządzenia Prezydenta nr 114/19 z dnia 14 marca 2019 r.: dalej: WOŚ.

²⁰ Regulamin utrzymania czystości i porządku w Gminie Miasto Szczecin uchwalony Uchwałą Rady nr: VI/81/15 z dnia 24 marca 2015 r. – dalej: Regulamin 2015, VII/214/19 z dnia 28 maja 2019 r. – dalej: Regulamin 2019, XVI/534/20 z dnia 9 kwietnia 2020 r. – dalej Regulamin 2020,

²¹ Nieruchomości o charakterze mieszanym – nieruchomości w części zamieszkałe i w części niezamieszkałe, gdzie powstają odpady komunalne, zgodnie z § 2 ust. 2 pkt 1) Regulaminu utrzymania czystości i porządku.

1.2. a) W okresie od 1 stycznia 2018 r. do 30 września 2020 r. obowiązywały dwie uchwały Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego²² w sprawie wyznaczenia aglomeracji²³:

- Szczecin Prawobrzeże z oczyszczalnią ścieków Zdroje w Szczecinie, o równoważnej liczbie mieszkańców²⁴ 118 764, która obejmowała obszar prawobrzeżnych dzielnic Szczecina i część terenu gminy Kobylanka;
- Szczecin Lewobrzeże z oczyszczalnią ścieków Pomorzany w Szczecinie, o RLM 388 962, która obejmowała obszar lewobrzeżnych dzielnic Szczecina i część terenu gminy Police. Uchwały Sejmiku, zgodnie z art. 565 ust. 2 Prawa wodnego zachowywały moc nie dłużej niż do 31 grudnia 2020 r.

(akta kontroli str. 46-49)

Dane aglomeracji jak nazwa, gminy wchodzące w ich skład, informacja o aktach prawnych w sprawie ich wyznaczenia oraz RLM i oczyszczalniach ścieków wskazanych w V AKPOŚK²⁵ były zgodne z uchwałami Sejmiku. Uchwały nie zawierały informacji o zadaniach planowanych do realizacji.

(akta kontroli str. 50-51)

b) Przegląd obszarów i weryfikacja granic aglomeracji zostały wykonane na potrzeby przygotowania i złożenia do Rady projektów uchwał w sprawie wyznaczenia obszarów i granic aglomeracji oraz sporządzania rocznych sprawozdań z realizacji KPOŚK za 2019 r. i ankiety aktualizacyjnej do jego VI aktualizacji²⁶. Dyrektor WGK wyjaśnił: *Aglomeracja Lewobrzeże nie wymagała wprowadzenia zmian, natomiast w aglomeracji Prawobrzeże realizowane były inwestycje mające na celu osiągnięcie zakładanych 98% skanalizowania. Stwierdzona rozbieżność pomiędzy ilością RLM w uchwale aglomeracji Szczecin Prawobrzeże, a RLM rzeczywistym została stwierdzona podczas sporządzania VI aktualizacji, a następnie przy sporządzaniu sprawozdania za 2019 r. Z uwagi na fakt, że w 2020 r. należało zgodnie z prawem podjąć nowe uchwały, nie przystąpiono do zmiany obowiązujących w tym czasie uchwał (...). Działania w tym zakresie zostały podjęte w ramach wyznaczania granic oraz obszarów aglomeracji na etapie uchwały Rady, która została przyjęta 24 listopada 2020 r.*

(akta kontroli str. 14-15, 52-55)

c, i) Rada 24 listopada 2020 r. podjęła dwie uchwały²⁷ w sprawie wyznaczenia obszarów i granic aglomeracji:

- Szczecin Prawobrzeże o RLM 94 450 z oczyszczalnią ścieków Zdroje, która obejmowała prawobrzeżne dzielnice Szczecina. RLM określona dla aglomeracji zmniejszyła się w stosunku do RLM z uchwały Sejmiku o 24 314 mieszkańców;
- Szczecin Lewobrzeże o RLM 374 713, z oczyszczalnią ścieków Pomorzany, która obejmowała lewobrzeżne dzielnice Szczecina. W aglomeracji, RLM zmniejszyła się w stosunku do RLM z uchwały Sejmiku o 14 249 mieszkańców.

²² Dalej: Sejmik.

²³ Uchwały Sejmiku: nr VII/142/15 z 29 września 2015 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Szczecin Prawobrzeże, nr XI/190/16 z 23 lutego 2016 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Szczecin Lewobrzeże oraz likwidacji aglomeracji Szczecin Lewobrzeże wyznaczonej rozporządzeniem nr 9/2006 Wojewody Zachodniopomorskiego z 30 stycznia 2016 r.; dalej: uchwała Sejmiku.

²⁴ Zgodnie z art. 83 ust. 3 Prawa wodnego RLM to ładunek substancji organicznych biologicznie rozkładalnych wyrażonych jako wskaźnik pięciodobowego biochemicznego zapotrzebowania tlenu (BZT₅) w ilości 60 g tlenu na wodę; dalej: RLM.

²⁵ M.P. z 2017 r. poz. 1183

²⁶ Dokument w postaci projektu – stan na 30 września 2020 r.; dalej: AKPOŚK 2021.

²⁷ Uchwały Rady z 24 listopada 2020 r.: Nr XXIII/705/20 w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Szczecin Prawobrzeże, która weszła w życie po upływie 14 dni od ogłoszenia w Dz. Urz. Woj. Zach. 2020 r. poz. 6048; Nr XXIII/705/20 w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Szczecin Lewobrzeże, która weszła w życie po upływie 14 dni od ogłoszenia w Dz. Urz. Woj. Zach. 2020 r. poz. 6046; dalej: uchwała Rady dla Szczecin Prawobrzeże, uchwała Rady dla Szczecin Lewobrzeże.

Zmianom uległy obszary, granice i liczba gmin wchodzących w skład obu aglomeracji. Od 24 listopada 2020 r. obie aglomeracje obejmowały wyłącznie Gminę Miasto Szczecin, z aglomeracji Szczecin Prawobrzeże wyłączono gminę Kobylanka, a z aglomeracji Szczecin Lewobrzeże gminę Police. Liczba oczyszczalni ścieków wynosiła po jednej w każdej aglomeracji i nie uległa zmianie. Zmiany w aglomeracjach, jak wskazano w uzasadnieniach uchwał, były spowodowane zmianą przepisów Prawa wodnego, w szczególności koniecznością aktualizacji obszarów, granic i RLM oraz wyznaczeniu wskaźników koncentracji, które nie mogły być mniejsze niż 120 stałych mieszkańców aglomeracji i osób czasowo przebywających w aglomeracji na 1 km planowanej do budowy sieci kanalizacyjnej²⁸.

(akta kontroli str. 14-15, 52-79, 94-95)

d) Dla aglomeracji wyznaczonych uchwałami Sejmiku liczba mieszkańców z obszaru gmin wchodzących w skład aglomeracji wynosiła:

- w Szczecinie ok. 363 923 (w aglomeracji Szczecin Lewobrzeże ok. 282 350, w aglomeracji Szczecin Prawobrzeże ok. 81 573);
- w Policach (wieś Pilchowo) 1 085 - stan na 30 września 2020 r.;
- w Kobylance 17²⁹ - stan na 30 września 2020 r.

Liczba mieszkańców z obszaru gmin położonych poza granicami aglomeracji wynosiła:

- w Szczecinie ok. 900;
- w Policach 36 337 – stan na 30 września 2020 r.
- w Kobylance 5 446 - stan na 30 września 2020 r.

(akta kontroli str. 21, 89-93)

e) Projekty uchwał Rady w sprawie wyznaczenia obszarów i granic aglomeracji zostały uzgodnione i pozytywnie zaopiniowane przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie³⁰ i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie.

(akta kontroli str. 94-95)

f) Projekty ww. uchwał zawierały wszystkie elementy, o których mowa w § 4 rozporządzenia w sprawie wyznaczania aglomeracji, w tym m.in. długość i rodzaj istniejących i planowanych do budowy odcinków sieci kanalizacyjnych z liczbą obsługiwanych mieszkańców, wskaźniki koncentracji i uzasadnienie określonej RLM. Obszary i granice aglomeracji przedstawiono w postaci graficznej na mapach, w załącznikach do projektów uchwał.

g) Przewidywane wskaźniki koncentracji w obu aglomeracjach wynosiły ponad 125 mieszkańców na 1 kilometr planowanej do budowy sieci kanalizacyjnej. Spełniały one wymagania, o których mowa w § 3 ust. 4 rozporządzenia w sprawie wyznaczania aglomeracji, tj. były większe niż minimalny wskaźnik koncentracji, który wynosił 120 stałych mieszkańców aglomeracji i osób czasowo przebywających w aglomeracji na 1 km planowanej do budowy sieci kanalizacyjnej.

(akta kontroli str. 57, 70, 87-88)

h) Dane aglomeracji takie jak: nazwa, gminy wchodzące w ich skład, informacja o aktach prawnych w sprawie ich wyznaczenia oraz RLM i oczyszczalnie ścieków przekazane przez Urząd w październiku 2019 r. w ankiecie

²⁸ Na podstawie § 3 ust. 4 rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 27 lipca 2018 r. w sprawie sposobu wyznaczania obszarów i granic aglomeracji (Dz. U. z 2018 r. poz. 1586), dalej: rozporządzenie w sprawie wyznaczania aglomeracji.

²⁹ Na terenie gminy znajdował się jedynie rurociąg tłoczny.

³⁰ Dalej: PGW WP.

aktualizacyjnej na potrzeby sporządzenia AKPOŚK 2021, były zgodne z treścią obowiązujących uchwał Sejmiku w sprawie ich wyznaczenia.

(akta kontroli str. 46-49, 320-326)

1.3. a-b, d) W AKPOŚK 2017 dla Gminy ujęto następujące przedsięwzięcia dla aglomeracji:

a) Szczecin Lewobrzeże:

- 13,4 km sieci kanalizacyjnej planowanej do budowy, co miało spowodować przyrost liczby rzeczywistych mieszkańców podłączonych do sieci o 100, natomiast wskaźnik zbierania ścieg (RLM) korzystających z sieci 100%,
- 20,2 km sieci kanalizacyjnej planowanej do modernizacji,
- Modernizację istniejącej oczyszczalni ściegów Pomorzany – w wyniku realizacji inwestycji m.in. zwiększenie zagospodarowania suchej masy powstających na oczyszczalni z 4 300 Mg s.m/rok na 4 950 Mg s.m/rok;

b) Szczecin Prawobrzeże:

- 30,5 km sieci kanalizacyjnej planowanej do budowy, co miało spowodować przyrost liczby rzeczywistych mieszkańców podłączonych do sieci o 2 908, natomiast wskaźnik zbierania ścieg (RLM) korzystających z sieci 99%,
- 3 km sieci kanalizacyjnej planowanej do modernizacji,
- Modernizację istniejącej oczyszczalni ściegów Zdroje – w wyniku realizacji inwestycji m.in. wzrosnie wydajność oczyszczalni o 198 000 RLM zwiększenie zagospodarowania suchej masy powstających na oczyszczalni z 1 200 Mg s.m/rok na 1 300 Mg s.m/rok.

Inwestycje w obu ww. aglomeracjach realizowane były w ramach projektu pn. *Czysta Odra w Szczecinie*. Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej oraz modernizacja oczyszczalni ściegów miały być zakończone do 31 grudnia 2021 r. Efekty ekologiczne, jak i wskaźnik koncentracji na poziomie 90³¹ stałych mieszkańców na 1 km nowo wybudowanej sieci, miały zostać osiągnięte w 2021 r.

Przewidywane nakłady finansowe wynosiły:

- na budowę sieci kanalizacyjnej 75 120 tys. zł³²,
- na modernizację sieci kanalizacyjnej 31 165 tys. zł³³,
- na modernizację oczyszczalni ściegów wraz z przeróbką osadu 51 300 tys. zł³⁴

Łączny koszt realizacji ww. inwestycji wynosił 157 585 tys. zł, z czego środki własne³⁵ wynosiły 57 124,6 tys. zł³⁶, a środki Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wynosiły 100 460,4 tys. zł³⁷. Zakres przedsięwzięć ujęty w AKPOŚK 2017 był zgodny z danymi przekazanymi przez Urząd.

(akta kontroli str. 98-111)

c) Zakres zaplanowanych zadań na potrzeby V AKPOŚK, a następnie realizowany po przyjęciu AKPOŚK 2017, miał zapewnić spełnienie przez aglomerację wydajności oczyszczalni ściegów odpowiadającej przynajmniej ładunkowi generowanemu na obszarze aglomeracji, tj.:

- oczyszczalni „Pomorzany” dla Szczecin Lewobrzeże wydajność miała wynosić 418 000 RLM, przy 393 250 RLM³⁸,

³¹ Dla aglomeracji Szczecin Lewobrzeże 90,09, a dla Szczecin Prawobrzeże 95,34.

³² Z tego 26 860 tys. zł - Szczecin Lewobrzeże, 48 260 tys. zł - Szczecin Prawobrzeże.

³³ Z tego 28 165 tys. zł - Szczecin Lewobrzeże, 3 000 tys. zł - Szczecin Prawobrzeże.

³⁴ Z tego 25 000 tys. zł - Szczecin Lewobrzeże, 26 300 tys. zł - Szczecin Prawobrzeże.

³⁵ Środki Gminy oraz środki przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego.

³⁶ Z tego 29 009,1 tys. zł - Szczecin Lewobrzeże, 28 115,5 tys. zł - Szczecin Prawobrzeże.

³⁷ Z tego 51 015,9 tys. zł - Szczecin Lewobrzeże, 49 444,5 tys. zł - Szczecin Prawobrzeże.

³⁸ Rzeczywista równoważna liczba mieszkańców obliczona na podstawie sumy liczby mieszkańców aglomeracji, wartości RLM pochodzącej od osób czasowo przebywających na terenie aglomeracji oraz RLM pochodzącej z przemysłu występującego na obszarze aglomeracji.

- oczyszczalni „Zdroje” dla Szczecin Prawobrzeże wydajności miała wynosić 198 000 RLM, przy 120 149 RLMr.

Oczyszczalnia *Pomorzany* zapewniała podwyższone usuwanie fosforu i azotu od 2010 r., a oczyszczalnia *Zdroje* od 2014 r.

(akta kontroli str. 103, 112)

e-f) Wskaźniki RLM dla aglomeracji Szczecin Lewobrzeże i Szczecin Prawobrzeże określone zostały na podstawie rzeczywistej liczby mieszkańców na obszarze objętym planowanymi inwestycjami. Zakres planowanych przedsięwzięć był zgodny rzeczowo i finansowo z obowiązującymi z uchwałami dotyczącymi obszaru i granic aglomeracji oraz wieloletnim planem rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych, będących w posiadaniu ZWiK³⁹.

(akta kontroli str. 98, 130-136)

Zakres planowanych przez ZWiK przedsięwzięć w ramach projektów pn. *Czysta Odra w Szczecinie*, *Czysta Odra w Szczecinie – etap 2* był zgodny rzeczowo i finansowo z obowiązującymi w 2017 r. uchwałami w zakresie obszarów i granic aglomeracji oraz wieloletnim planem rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych oraz kanalizacyjnych będących w posiadaniu ZWiK.

(akta kontroli str. 123-136)

g) W okresie objętym kontrolą w Gminie obowiązywały dwa regulaminy dostarczania wody i odprowadzania ścieków⁴⁰. Zawierały one wymagania określone w przepisie art. 19 ust. 5 ustawy z dnia 7 czerwca 2017 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków⁴¹, prawa i obowiązki przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego oraz odbiorców usług i były zgodne z postanowieniem dyrektora Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Szczecinie⁴² o wydaniu opinii do projektu regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków na terenie Gminy.

(akta kontroli str. 137-160)

h) Według obowiązujących w latach 2018-2020 regulaminów dostarczania wody i odprowadzania ścieków, przyłączenie do sieci kanalizacyjnej miało odbywać się na wniosek osoby ubiegającej się o przyłączenie. ZWiK był zobowiązany w terminie 30 dni od złożenia wniosku, do określenia i przekazania wnioskodawcy warunków przyłączenia do sieci.

(akta kontroli str. 145-146, 155-156)

i) W trakcie kontroli NIK Urząd nie przedstawił dokumentów wskazujących na zaplanowanie przedsięwzięć na terenie Gminy w zakresie przyłączania nowych użytkowników do sieci kanalizacyjnej. W ramach prowadzonego przez Urząd projektu Społecznych Inicjatyw Lokalnych przewidziano możliwość uzyskania przez mieszkańców dofinansowania budowy sieci kanalizacyjnej, które nie obejmowało wykonania przyłączy.

(akta kontroli str. 161-162, 168-173)

j) Urząd przekazał ankietę do VI AKPOŚK, która po weryfikacji przez RZGW i Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej wymagała przedłożenia dodatkowych

³⁹ Uchwała nr XVII/406/16 Rady z dnia 22 marca 2016 r.

⁴⁰ Wprowadzony na podstawie Uchwały nr XVII/477/12 Rady z dnia 26 marca 2012 r. oraz Uchwały nr II/24/18 Rady z dnia 18 grudnia 2018 r.

⁴¹ DZ. U. z 2020 r. poz. 2028; dalej. uzw.

⁴² Dalej: RZGW.

wyjaśnień w zakresie kosztów ułożenia sieci kanalizacyjnej oraz w zakresie różnicy przekraczającej 5% pomiędzy RML a RMLr⁴³.

(akta kontroli str. 164-165, 174-176)

k) Zaproponowane przez Urząd w ww. ankiecie do VI AKPOŚK przedsięwzięcia trwające i planowane do realizacji na terenie obu aglomeracji do końca 2027 r. przewidywały spełnienie wszystkich trzech warunków dyrektywy 91/27/EWG, tj.:

- wydajność oczyszczalni ścieków *Pomorzany* i *Zdroje* będzie odpowiadała przynajmniej ładunkowi generowanemu na obszarze aglomeracji;
- wyposażenie w system zbierania ścieków gwarantujących blisko 100% poziom obsługi dla aglomeracji Szczecin Lewobrzeże i 99% poziom obsługi dla aglomeracji Szczecin Prawobrzeże.

Podwyższone usuwanie azotu i fosforu zostało zapewnione przez oczyszczalnię *Pomorzany* w 2010 r., a oczyszczalnię *Zdroje* w 2014 r.

(akta kontroli str. 112, 177-179, 320-326)

1.4. a) Stan i postęp oraz uzyskiwane efekty w realizacji przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017, tj. *Czysta Odra w Szczecinie* oraz *Czysta Odra w Szczecinie - etap 2* nadzorował ZWiK, jako inwestor. Zastępca Dyrektora WGK wyjaśnił: (...) *po wykonaniu i odebraniu inwestycji ZWiK informuje mieszkańców o możliwości wystąpienia o warunki przyłączeniowe do nowo wybudowanej kanalizacji, a przyrost liczby mieszkańców rzeczywistych podłączonych do sieci kanalizacji jest określony na podstawie zawartych umów na odbiór ścieków.*

(akta kontroli str. 197)

b) Zastępca Dyrektora WGK wyjaśnił, że aby zapewnić terminowość realizacji przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017, ZWiK podejmował m.in. działania w celu umownego zrealizowania poszczególnych kontraktów, w tym dokonywał obioru wykonanych prac i pozostawał w stałym kontakcie z wykonawcami.

(akta kontroli str. 197-198).

c-d) Urząd corocznie występował do ZWiK, o przygotowanie danych oraz informacji z realizacji KPOŚK. Następnie dane były weryfikowane odpowiednio przez WGKiOŚ i WGK i w terminie przesyłane w formie sprawozdania do PGW WP.

(akta kontroli str. 12, 14, 16, 198, 207)

e) W sprawie wykonania przez ZWiK przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017 dla aglomeracji Szczecin Lewobrzeże i Szczecin Prawobrzeże, Zastępca Dyrektora WGK wyjaśnił, że w zakresie projektu *Czysta Odra w Szczecinie* wystąpiło opóźnienie o 365 dni spowodowane brakiem terminowej realizacji modernizacji OŚK *Zdroje* przez wykonawcę. W skutek powyższego ZWiK 17 lipca 2019 r. rozwiązał umowę z dotychczasowym wykonawcą i po przeprowadzeniu dwóch przetargów wyłonił nowego wykonawcę, z którym 7 lipca 2020 r. podpisał umowę. Projekt *Czysta Odra w Szczecinie – etap 2* był realizowany zgodnie z harmonogramem pod względem rzeczowym i finansowym.

(akta kontroli str. 199-204, 208-209, 212-215)

f) Wskaźnik RLM dla aglomeracji Szczecin Lewobrzeże wynosił: 99,89% w 2018 r., 99,80% w 2019 r., 99,85% w 2020 r. (III kw.) . Wskaźnik RLM dla aglomeracji Szczecin Prawobrzeże wynosił: 97,56% w 2018 r., 97,60% w 2019 r., 97,89% w 2020 r. (III kw.).

(akta kontroli str. 219, 233, 252-255)

⁴³ Rzeczywista równoważna liczba mieszkańców obliczona na podstawie sumy liczby mieszkańców aglomeracji, wartości RLM pochodzącej od osób czasowo przebywających na terenie aglomeracji oraz RLM pochodzącej z przemysłu występującego na obszarze aglomeracji.

g-h) Zaplanowane w ramach AKPOŚK 2017 r. wskaźniki dla obu aglomeracji, w wyniku opóźnień w realizacji w ramach projektu *Czysta Odra w Szczecinie*, mają zostać osiągnięte do 31 grudnia 2022 r., a nie jak zaplanowano do 31 grudnia 2021 r. Realizacja ww. przedsięwzięć ma spowodować spełnienie przez aglomeracje wszystkich warunków określonych w dyrektywie 91/271/EGW, tj. w zakresie wydajności oczyszczalni, standardów oczyszczania ścieków i wyposażenia aglomeracji w system zbierania ścieków umożliwiające osiągnięcie blisko 100% RLM

(akta kontroli str. 103, 212)

i-j) Zgodnie z art. 89 ust. 1 Prawa wodnego Urząd przekazał sprawozdanie z realizacji KPOŚK za 2018 r. do PGW WP 29 stycznia 2019 r., a za 2019 r. 28 stycznia 2020 r. PGW WP wzywało Urząd do dokonania uzupełnień i poprawek obu złożonych sprawozdań. Urząd przekazywał poprawione i uzupełnione sprawozdania w terminie od 4 do 12 dni, co było zgodne z art. 90 ust. 3 Prawa wodnego.

(akta kontroli str. 207)

k) Ujęte w sprawozdaniach z realizacji KPOŚK informacje i dane za rok sprawozdawczy były zgodne z danymi pozyskanymi przez Urząd od ZWiK (co opisano w pkt 1.1 niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

(akta kontroli str. 8-11, 12, 14, 16-17)

l) Dane wykazane w sprawozdaniach z realizacji KPOŚK za 2018 r. i 2019 r. (sporządzone przez PGW WP) były tożsame z przekazanymi przez Urząd.

(akta kontroli str. 244)

m) Na terenie Gminy zrealizowano w okresie od 1 stycznia 2018 r. do 30 września 2020 r. następujące inwestycje nieobjęte AKPOŚK 2017:

1. *Budowa dróg wraz z uzbrojeniem na osiedlu Glinki przy ul. Szosa Polska w Szczecinie* – wykonano 318 m kanalizacji sanitarnej z rur średnicy 200-160 mm o wartości 400 848,39 zł brutto.

2. *Przebudowa ulic Zbyszka z Bogdańca i Axentowicza na osiedlu Żelechowa* – wykonano przebudowę 737,60 m kanalizacji sanitarnej o średnicy 315-160 mm na kwotę łączną 832 450,00 zł brutto. Przebudowę wykonano w oparciu o Porozumienie ze ZWiK, który zrefunduje koszty poniesione przez Gminę.

3. *Przebudowa ul. Huculskiej* – wykonano 70,71 mb kanalizacji sanitarnej wartość: 114 443,89 zł brutto.

4. *Przebudowa ul. Miodowej* – wykonano 272,91 mb kanalizacji sanitarnej wartość: 225 764,49 zł brutto.

5. *Przebudowa ciągów komunikacyjnych DK31-rozbudowa skrzyżowania ul. Floriana Krygiera z ul. Granitową z odcinkiem drogi w kierunku autostrady A6* – wykonano 27,0 mb kanalizacji sanitarnej. Całkowity koszt z pracami towarzyszącymi wynosi 47 570,34 zł brutto.

6. *Budowa zintegrowanego węzła komunikacyjnego Łękno wraz z infrastrukturą na przebiegu Trasy Średnicowej dla obsługi wewnątrz aglomeracji ruchu pasażerskiego w Szczecinie* – wykonano kanalizację ogólnospławną o łącznej długości 388,73 mb kanalizacji sanitarnej. Wartość robót: 3 084 618,43 zł brutto.

7. *Rozbudowa ul. Hożej na odcinku od ul. Bogumińskiej do ul. Łącznej w Szczecinie* – wykonano kanalizację sanitarną DN 200 - 504,2 mb kanalizacji sanitarnej wartość 539 727,71 zł brutto.

(akta kontroli str. 167, 211-212, 277)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Prezydent wbrew standardowi kontroli zarządczej A pkt 3⁴⁴, nie wyznaczył w strukturze organizacyjnej Urzędu, komórki organizacyjnej odpowiedzialnej za realizację zadań określonych w przepisie art. 92 Prawo wodnego dotyczących tworzenia i dokonywania okresowego przeglądu obszarów i granic aglomeracji, przygotowywania projektów uchwał w sprawie wyznaczenia aglomeracji oraz komórki organizacyjnej Urzędu odpowiedzialnej za wykonanie zadań określonych w przepisie art. 5 ust. 1 pkt. 2 ucpg w związku z art. 5 ust. 6 ucpg, tj. identyfikowanie nieruchomości niepodłączonych do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej oraz egzekwowania od ich właścicieli obowiązku przyłączenia tych nieruchomości do ww. sieci.

Dyrektor WGK w sprawie zadań z zakresu okresowego przeglądu obszarów i granic aglomeracji wyjaśnił, że zostały one przypisane pracownikom WGK, którzy mają w swoich obowiązkach realizację działań dot. gospodarki wodno-ściekowej. W odniesieniu do zadań związanych z identyfikowaniem nieruchomości niepodłączonych do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej oraz egzekwowania od ich właścicieli obowiązku przyłączenia tych nieruchomości do ww. sieci wyjaśnił, iż w Urzędzie nie ma wyznaczonej jednostki odpowiedzialnej za te zadania, co za tym idzie nie stworzono procedury działania w tym zakresie.

(akta kontroli str. 20 ,23-28, 177-178, 182-196, 245- 248)

Zapis § 22 szczegółowego zakresu zadań przez jednostki organizacyjne Urzędu, który dotyczy zadań realizowanych przez WGK nie zawiera zadań związanych z okresowym przeglądem obszarów i granic aglomeracji.

(akta kontroli str. 23- 28, 177-178, 180, 183-196)

2. Prezydent wbrew ww. standardowi kontroli zarządczej A pkt 3, nie wyznaczył w strukturze organizacyjnej Urzędu komórki organizacyjnej odpowiedzialnej za nadzór nad realizacją zadań w zakresie postępowania ze ściekami komunalnymi na obszarach nieobjętych siecią kanalizacyjną, tj. obszarami wyposażonymi w zbiorniki bezodpływowe, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt. 3a ucpg.

Zastępca Dyrektora WGK wyjaśnił, iż Urząd: *nie posiada dokumentów, które wskazywałyby na ustanowienie w gminie sposobu nadzoru nad realizacją zadań w zakresie postępowania ze ściekami komunalnymi na obszarach nieobjętych siecią kanalizacyjną.(...) WGK nie nadzoruje realizacji zadań z zakresu postępowania ze ściekami komunalnymi na obszarach nieobjętych siecią kanalizacyjną.*

Jako przyczyny powstania nieprawidłowości, Dyrektor WGK wskazał brak stanowiska pracy w WGK, który realizowałby ww. obowiązki oraz mnogość zadań pracowników dotychczas realizujących zadania z zakresu gospodarki wodno-ściekowej.

(akta kontroli str. 13, 20, 252-254)

OCENA CZĄSTKOWA

Wydziały Urzędu jak i pracownicy nie mieli przypisanych wszystkich obowiązków z zakresu gospodarki ściekowej, co spowodowało brak nadzoru nad realizacją niektórych zadań z zakresu postępowania ze ściekami komunalnymi na obszarach nieobjętych kanalizacją ściekową.

⁴⁴ Komunikat Nr 23 Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2009 r. w sprawie standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych (Dz. Urz. MF z 2009 r. Nr 15, poz. 84) . Standard stanowi, że struktura organizacyjna jednostki powinna być dostosowana do aktualnych celów i zadań. Zakres zadań, uprawnień i odpowiedzialności jednostek, poszczególnych komórek organizacyjnych jednostki oraz zakres podległości pracowników powinien być określony w formie pisemnej w sposób przejrzysty i spójny. Aktualny zakres obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności powinien być określony dla każdego pracownika

Urząd podjął działania w zakresie przeglądu obszarów i granic aglomeracji, co doprowadziło do podjęcia uchwały w tym zakresie przez Radę.

Ujęty w AKPOŚK 2017 zakres rzeczowy przedsięwzięć był zgodny z zakresem rzeczowym zaplanowanym przez Urząd. Ich realizacja umożliwiała spełnienie warunków określonych w dyrektywie 91/271/EWG. Na terenach aglomeracji Szczecin Lewobrzeże i Szczecin Prawobrzeże monitorowano stan, postęp prac oraz uzyskiwane efekty przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017. Urząd w terminie sporządzał i uzupełniał sprawozdania z realizacji KPOŚK o wskazane przez PGW WP poprawki.

2. Sprawowanie nadzoru nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi na obszarze gminy.

Opis stanu
faktycznego

2.1. a-b) Według danych przygotowanych przez Urząd na potrzeby kontroli NIK⁴⁵ na 31 grudnia 2018 r. z 360 770 mieszkańców Gminy:

- 357 720 korzystało z sieci kanalizacyjnej;
 - 704 zbierało i oczyszczało ściek w przydomowych oczyszczalniach ścieków;
 - 2 346 zbierało nieczystości ciekłe w bezodpływowych zbiornikach;
- co stanowiło 100% mieszkańców Gminy.

Według stanu na 31 grudnia 2019 r. z 371 367 mieszkańców Gminy:

- 368 343 korzystało z sieci kanalizacyjnej;
 - 698 zbierało i oczyszczało ściek w przydomowych oczyszczalniach ścieków;
 - 2 326 zbierało nieczystości ciekłe w bezodpływowych zbiornikach;
- co stanowiło 100% mieszkańców Gminy.

Według stanu na 31 grudnia 2020 r. 365 773 osoby zamieszkiwały Gminę. Urząd nie posiadał szczegółowych danych dotyczących liczby osób korzystających z sieci kanalizacyjnej, zbierających i oczyszczających ścieki w przydomowych oczyszczalniach ścieków oraz zbierających nieczystości ciekłe w bezodpływowych zbiornikach.

(akta kontroli str. 249)

Urząd w przygotowanym na potrzeby kontroli NIK zestawieniu wskazał⁴⁶, iż w 2018 r. wytworzono łącznie 27 656, 8 tys. m³ ścieków, w tym 27 530,3 tys. m³ odprowadzono siecią kanalizacyjną, 29,2 tys. tys. m³ z przydomowych oczyszczalni ścieków, 87,3 tys. m³ ze zbiorników bezodpływowych. W 2019 r. 25 109,0 tys. m³ ścieków, w tym 25 108,7 tys. m³ odprowadzono siecią kanalizacyjną, 29,3 tys. m³ z przydomowych oczyszczalni ścieków, 85 tys. m³ ze zbiorników bezodpływowych. W 2020 r. (do 30 września) odprowadzono łącznie 18 947,7 tys. m³ ścieków, w tym 18 875,9 tys. m³ odprowadzono siecią kanalizacyjną. Urząd nie posiadał szczegółowych danych dotyczących ścieków pochodzących z przydomowych oczyszczalni ścieków i zbiorników bezodpływowych⁴⁷.

(akta kontroli str. 249)

c-e,h) Urząd od 1 stycznia 2017 r. nie prowadził ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków, co opisano w sekcji „stwierdzone nieprawidłowości”. W sprawozdaniach SG-01 za 2018 r. i 2019 r. wykazano, że na terenie Gminy w każdym roku znajdowało się 2 255 zbiorników bezodpływowych i 352 przydomowych oczyszczalni ścieków.

(akta kontroli str. 255- 260)

⁴⁵ Urząd nie posiadał dokumentów pozwalających na weryfikację tych danych, co zostało opisane w obszarze drugim w sekcji stwierdzone nieprawidłowości.

⁴⁶ Urząd nie posiadał dokumentów pozwalających na weryfikację tych danych, co zostało opisane w obszarze pierwszym w sekcji stwierdzone nieprawidłowości.

⁴⁷ Dane te Urząd będzie miał dostępne pod koniec lutego 2021 r.

Dyrektor W GK w sprawie źródeł informacji na podstawie, których sporządzał ww. sprawozdania SG-01 wyjaśnił: *iz Gmina podtrzymuje swoje stanowisko i nie posiada danych potwierdzających informacje w zakresie zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków zawartych w sprawozdaniach SG-01 za 2018 r. i 2019 r.*

(akta kontroli str. 261-262)

f,i,j) Kontrole nieruchomości dotyczące gromadzenia nieczystości ciekłych i opróżniania zbiorników bezodpływowych, w tym również tych, których właściciele nie zawarli umowy na odbiór nieczystości oraz identyfikowania wymagalnej częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych do 31 grudnia 2016 r.⁴⁸ przeprowadzał ZUK. Od 1 stycznia 2017 r. w Urzędzie nie prowadzono aktualnego rejestru umożliwiającego realizację tego obowiązku, co opisano w sekcji „stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 180-181, 255)

k) W zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych działalność prowadziło w 2018 r. 26 przedsiębiorców; 2019 r. 29 przedsiębiorców, w 2020 r. (do III kw.) także 29 przedsiębiorców.

(akta kontroli str. 250)

l) Urząd prowadził ewidencję udzielonych pozwoleń na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych. Ewidencja była zgodna z danymi dotyczącymi liczby podmiotów prowadzących tą działalność. W okresie objętym kontrolą nie wydano decyzji cofającej zezwolenie na prowadzenie ww. działalności.

(akta kontroli str. 266-270)

m) W okresie objętym kontrolą złożono do Prezydenta 295 kwartalnych sprawozdań z prowadzonej działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych, co odpowiadało liczbie podmiotów zobowiązanych do jego złożenia.

(akta kontroli str. 271-273)

n-p) Na podstawie próby 22 sprawozdań (z 295 złożonych) ustalono, że 20 zawierało wszystkie wymagane w art. 9o ust. 3 i 4 ucpg informacje. Wszystkie badane sprawozdania zostały złożone w terminie i zawierały oznaczenia wskazujące na ich weryfikację (ślady rewizyjne). W dwóch przypadkach stwierdzono brak wskazania numeru NIP. Dyrektor WOŚ wyjaśniła: *Sprawozdanie za III kw. 2019 r. zostało złożone przez firmę (...). przy użyciu profilu zaufanego za pośrednictwem platformy epuap i w ten sposób zostało zweryfikowane przez system rejestrowanej korespondencji elektronicznej. Wcześniejsze sprawozdania tej firmy zawierały NIP na pieczęcie pod podpisem oraz na kopercie nadawczej. Sprawozdanie firmy (...). za III kw. 2020 r. zawiera nr NIP na kopercie nadawczej, uznano zatem, że NIP został podany.*

(akta kontroli str. 177-178, 263- 265, 274))

r-s) W okresie od 1 stycznia 2018 r. do 30 września 2020 r. Urząd wskazał, iż na podstawie kwartalnych sprawozdań przedsiębiorców z prowadzonej działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych, łączna ilości odebranych i przekazanych do oczyszczenia ścieków wynosiła:

⁴⁸ Na podstawie Statutu ZUK wprowadzonego Uchwałą Nr X/184/15 Rady z dnia 28 lipca 2015 r.

- 2018 r. – 138 641,45 m³, które były odebrane od 2 049 właścicieli nieruchomości⁴⁹ w I kw., od 2 368 w II kw., od 2 367 w III kw. i od 2 589 w IV kw.;
- 2019 r. – 127 463,99 m³, które były odebrane od 2 265 właścicieli nieruchomości w I kw., od 2 993 w II kw., od 2 847 w III kw., od 2 431 w IV kw.;
- 2020 r. – (do 30 września 2020) - 101 964,11 m³, które były odebrane od 2 195 w I kw., od 2 461 w II kw., od 2 705 w III kw.

(akta kontroli str. 275-278)

t) Urząd nie dysponował danymi pozwalającymi na wyszczególnienie ilości ścieków komunalnych pochodzących z kanalizacji ściekowej, bezodpływowych zbiorników, czy przydomowych oczyszczalni ścieków.

(akta kontroli str. 249)

u) Dyrektor W GK wyjaśnił, iż według ewidencji prowadzonej w znajdujących się na terenie Gminy zlewni w:

- 2018 r. przyjęto w: Oczyszczalni Ścieków⁵⁰ Pomorzany - 33 080 m³; OŚ Zdroje - 87 275,1 m³; Zlewni Międzyodrze – 24 487,1 m³;
- 2019 przyjęto w: OŚ Pomorzany - 34 201,1 m³ OŚ Zdroje - 81 630,1 m³ Zlewni Międzyodrze - 28 882,7 m³;
- 2020 (I-III kw.) przyjęto w: OŚ Pomorzany - 25 886,7 m³; OŚ Zdroje - 57 513,7 m³ Zlewni Międzyodrze - 27 888,3 m³.

(akta kontroli str. 165-166)

2.2. a-d) Urząd nie identyfikował znajdujących się na terenie Gminy nieruchomości, których właściciele byli zobowiązani do podłączenia ich do istniejącej sieci kanalizacyjnej, co opisano w sekcji „stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 247-248)

e-f) Działania informacyjno-edukacyjne w celu zwiększenia liczby użytkowników sieci kanalizacyjnej realizował ZWiK w formie artykułów prasowych i publikacji na stronach internetowych lokalnych mediów⁵¹. Informacje dotyczyły budowy sieci kanalizacyjnej, możliwości przyłączenia nieruchomości do nowo budowanych odcinków sieci, źródeł informacji o warunkach podłączenia. Urząd nie posiadał wiedzy o liczbie potencjalnych odbiorców publikacji (użytkowników sieci kanalizacyjnej). Zastępca Dyrektora WOŚ wyjaśniła, że: (...) *zakres tych działań (liczba odbiorców) jest trudny do oszacowania ze względu na ich ogólny charakter, tj. publikacje w gazecie.*

(akta kontroli str. 280, 327-341)

g-i) W okresie od 1 stycznia 2018 r. do 30 września 2020 r. Urząd nie występował o dofinansowanie wykonania przyłączy nieruchomości do sieci kanalizacyjnej.

(akta kontroli str. 280)

j,m,o) W kontrolowanym okresie Urząd zidentyfikował jeden przypadek niepodłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej i wszczął w tym zakresie postępowanie administracyjne. Prezydent wydał 5 lipca 2019 r. jedną, ostateczną decyzję o nakazie przyłączenia, bez określenia terminu na jego wykonanie. Do zakończenia czynności kontrolnych NIK⁵² decyzja nie została wykonana przez właściciela nieruchomości.

⁴⁹ W liczbie właścicieli nieruchomości część przedsiębiorstw ujmowała również odbiory nieczystości ciekłych z przenośnych toalet.

⁵⁰ Dalej: OŚ.

⁵¹ Urząd przedstawił łącznie 15 publikacji zrealizowanych w latach 2018-2020, z czego 12 były publikowanych na oficjalnym portalu informacyjnym Miasta Szczecin – www.wiadomosci.szczecin.eu, dwie w gazetach o zasięgu lokalnym, jedna na portalu informacyjnym Radia Szczecin.

⁵² Tj. 18 stycznia 2020 r.

(akta kontroli str. 281, 290-301)

p-r) Prezydent wystosował 6 listopada 2019 r. jedno upomnienie z wezwaniem do wykonania nałożonego obowiązku, w terminie ponad trzech miesięcy od dnia, w którym decyzja stała się ostateczna (przekroczenie wynosiło 92 dni). Dyrektor WOŚ wyjaśnił, iż: (...) *zobowiązany nie odbierając decyzji mógł nie być świadomy ciążącego na nim obowiązku, poproszono Straż Miejską o doręczenie decyzji w jego miejscu zamieszkania, co zostało wykonane w 17 września 2019r. Kierując się dobrem strony zobowiązanej, uznano termin faktycznego doręczenia decyzji za właściwy, a co za tym przyjęto, że decyzja uprawomocniła się dopiero 2 października 2019 r. Następnie, przesłane zostało zobowiązanemu pismo z 9 października 2019 r. przypominające o nałożonym obowiązku.*

(akta kontroli str. 281, 287-288 298-301)

s-w) W jednym przypadku została nałożona jedna grzywna w celu przymuszenia do wykonania nałożonego obowiązku⁵³, w wysokości 3 000 zł, która nie została uiszczona przez zobowiązanego. Przyłączenie nieruchomości do sieci kanalizacyjnej nie zostało wykonane, w wyniku nałożenia grzywny. Prezydent podjął czynności w celu wyegzekwowania nałożonej grzywny, która do 18 stycznia 2021 r. nie została wyegzekwowana

(akta kontroli: 281, 290)

x-z) Nieruchomość nie została podłączona do sieci kanalizacyjnej w trybie wykonania zastępczego.

(akta kontroli: 290)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nieprowadzenie od 1 stycznia 2017 r. przez WGK rejestru zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków, co stanowiło naruszenie obowiązku wynikającego z art. 3 ust. 3 pkt 1 i 2 ucpg. Powyższe stanowiło przeszkodę w identyfikowaniu i sprawowaniu w okresie od 1 stycznia 2017 r. kontroli wymaganej częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych i sposobu pozbywania się z oczyszczalni komunalnych osadów ściekowych, jak również rzetelnego opracowywania planu rozwoju sieci kanalizacyjnej. Na podstawie § 22 ust. 3 pkt. 5 zarządzenia 145/19 Prezydenta z 9 kwietnia 2019 r. (zm. Zarządzeniem nr 474/19 Prezydenta z 12 listopada 2019 r.) do zadań WGK należało prowadzenie ewidencji w zakresie określonym ucpg. Zgodnie art. 3 ust 3 pkt 1 i 2 ucpg „Gminy prowadzą, w formie umożliwiającej przekazywanie informacji w postaci elektronicznej, ewidencję: 1) zbiorników bezodpływowych w celu kontroli częstotliwości ich opróżniania oraz w celu opracowania planu rozwoju sieci kanalizacyjnej; 2) przydomowych oczyszczalni ścieków w celu kontroli częstotliwości i sposobu pozbywania się komunalnych osadów ściekowych oraz w celu opracowania planu rozwoju sieci kanalizacyjnej”.

Dyrektor WGK jako przyczyny powstania nieprawidłowości wskazał, iż w wyniku zmiany przepisów od 2017 r. kontroli w ww. zakresie nie mogli już przeprowadzać pracownicy ZUK. Urząd od 1 stycznia 2017 r. nie podjął działań w celu prowadzenia przedmiotowych rejestrów.

(akta kontroli str. 180-181, 252-255, 261-262)

2. Brak nadzoru nad właścicielami nieruchomości, którzy nie wykonali wynikającego z art. 5 ust. 1 pkt 2 ucpg obowiązku przyłączenia się do istniejącej sieci kanalizacyjnej, w szczególności poprzez brak pozyskiwania informacji, a w konsekwencji brak identyfikacji właścicieli nieruchomości zobowiązanych do

⁵³ Określonego w decyzji Prezydenta z 5 lipca 2019 r. o nakazie przyłączenia.

podłączenia. Na podstawie art. 5 ust. 6 ucpg nadzór na wykonaniem ww. obowiązku pełni prezydent miasta.

Dyrektor WGK wskazał na brak prowadzenia rejestru zgłoszeń niewymagających pozwolenia na budowę w zakresie budowy sieci kanalizacyjnej lub zbiornika bezodpływowego i stwierdził, że Urząd nie dysponował: *listą nieruchomości, które powinny być podłączone do sieci kanalizacyjnej ani ewidencją nieruchomości i ludności, z wyszczególnieniem ulic w zabudowie jednorodzinnej z istniejącą siecią kanalizacyjną oraz nowo wybudowaną siecią kanalizacyjną. W Urzędzie nie jest utworzona procedura, zgodnie z którą byłaby prowadzona ewidencja nieruchomości i ludności w ww. zakresie, jak również nie ma dodatkowego stanowiska pracy, na którym pracownik byłby odpowiedzialny za prowadzenie wszelkich rejestrów w tym zakresie. Jednocześnie ze względu na zakres prac, jak również ogromną dynamikę w zakresie nowej zabudowy realizacja ww. zadań byłaby bardzo trudna do realizacji.* (akta kontroli str. 245-248)

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia działania w zakresie sprawowania nadzoru nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi na obszarze Gminy. Powyższą ocenę w szczególności uzasadnia brak prowadzenia przez Urząd od 1 stycznia 2017 r. rejestru zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków, co było wymagane na podstawie art. 3 ust. 3 pkt 1 i 2 ucpg. Nie identyfikowano i nie kontrolowano wymaganej częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych i sposobu pozbywania się komunalnych osadów ściekowych z oczyszczalni. Brak ww. rejestru uniemożliwiał rzetelne opracowanie planu rozwoju sieci kanalizacyjnej. Urząd ponadto nie prowadził nadzoru nad wykonywaniem obowiązku przyłączenia się właścicieli nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej. W szczególności w badanym okresie Urząd w ramach swoich działań nie identyfikował podmiotów, na których ciążył ww. obowiązek. W Urzędzie nie wypracowano procedury w powyższym zakresie, jak i nie przypisano tych zadań żadnemu pracownikowi.

OBSZAR

3. Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.

Opis stanu faktycznego

3.1. a-b, d) Urząd nie podejmował działań w celu zapewnienia środków finansowych i nie uzyskał dofinansowania na realizację przedsięwzięć dotyczących gospodarki ściekowej. Zastępca Dyrektora WGK wyjaśnił: (...) *zadania własne Gminy obejmujące wodociągi i zaopatrzenie w wodę, kanalizację, usuwanie i oczyszczanie ścieków komunalnych, realizowane są przez spółkę miejską, tj. ZWiK, która samodzielnie aplikuje o środki zewnętrzne. (...) ZWiK pozyskał dofinansowanie na działania inwestycyjne ujęte w KPOŚK w ramach:*

1) *Czysta Odra w Szczecinie (...) - dofinansowanie: 70 372 971,97 zł,*

2) *Czysta Odra w Szczecinie etap 2 (...) - dofinansowanie: 26 436 016,78 zł.*

(...) *Przedsięwzięcie Czzysta Odra w Szczecinie oraz (...) Czzysta Odra w Szczecinie - etap 2 są realizowane zgodnie z harmonogramami ich finansowania zarówno pod względem finansowym, jak i rzeczowym.*

(akta kontroli str. 210-211)

c) *Przedsięwzięcia, w tym podłączanie nieruchomości do sieci kanalizacji sanitarnej, nie były finansowane lub dofinansowane z opłat i kar, o których mowa w art. 403 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska⁵⁴.*

(akta kontroli str. 211)

⁵⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 1219 ze zm.

3.2. a-b) Urząd wydatkował środki własne na realizację nieujętych w KPOŚK 10 przedsięwzięć zlokalizowanych w aglomeracji Szczecin Lewobrzeże w związanych z gospodarką ściekową w łącznej kwocie 5 534 881,69 zł:
- 5 245 422,75 zł brutto na budowę 1 581,55 metrów i przebudowę 737,60 metrów kanalizacji sanitarnej, zrealizowanych jako element większych inwestycji drogowych,
- 289 458,94 zł na doprowadzenie przyłączy sieci kanalizacyjnej do nieruchomości, w ramach Społecznych Inicjatyw Lokalnych.

(akta kontroli str. 167, 211-212, 277)

c-d) Dyrektor WGK wyjaśnił, iż ujęte w KPOŚK przedsięwzięcia to *Czysta Odra w Szczecinie i Czysta Odra w Szczecinie - etap 2* były realizowane przez ZWiK zgodnie z harmonogramami ich finansowania zarówno pod względem finansowym, jak i rzeczowym. Informacje o wydatkach poniesionych na realizację ww. przedsięwzięć były przekazywane Urzędowi przez ZWiK na potrzebny przygotowywania sprawozdania z KPOŚK.

(akta kontroli str. 14, 16, 212 -215)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Urząd nie podejmował działań w celu zapewnienia środków finansowych i nie uzyskał dofinansowania na realizację przedsięwzięć dotyczących gospodarki ściekowej. Zadanie te na obszarze Gminy realizowane były przez ZWiK, który podejmował działania w celu uzyskania środków finansowych na realizację ww. przedsięwzięć. Zrealizowane przez Urząd inwestycje dotyczące gospodarki ściekowej były realizowane wyłącznie w ramach inwestycji drogowych. Urząd dodatkowo dofinansowywał w ramach programu Społecznych Inicjatyw Lokalnych wykonywanie odcinków kanalizacji ściekowej.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków umożliwiającej identyfikowanie i kontrolę wymagalnej częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych i sposobu pozbywania się z oczyszczalni komunalnych osadów ściekowych.
2. Przyporządkowanie właściwym komórkom organizacyjnym Urzędu i pracownikom, zadań z zakresu: dokonywania przeglądów aglomeracji oraz identyfikacji nieruchomości niepodłączonych do sieci kanalizacyjnej
3. Nadzorowanie obowiązków właścicieli nieruchomości przyłączenia się do istniejącej sieci kanalizacyjnej.
4. Prowadzenie nadzoru w zakresie postępowania ze ściekami komunalnymi na obszarach nieobjętych siecią kanalizacyjną

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Szczecin, 2 marca 2021 r.

Kontroler
Adam Milczarek
Inspektor k.p.
/-/

.....
podpis

Aneta Arczewska
St. Inspektor k.p.
/-/

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Szczecinie
Dyrektor
Marcin Stefaniak
p.o. Dyrektora Delegatury NIK w
Szczecinie

.....
podpis

Zmian w wystąpieniu pokontrolnym dokonał: Marcin Stefaniak p.o. Dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie.